

2018-04-26

stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
kopia: stockholm@lansstyrelsen.se

BYGGNADS
VÅRDS
FÖRENINGEN

Yttrande över idé kring utbyggnad för Centrala Telefonplan, del av fastigheten Västberga 1:1 m.fl., i stadsdelarna Midsommarkransen och Västberga i Stockholm. Tidigt samråd. Dnr 2013-05016.

Svenska byggnadsvårdsföreningen, SBF, har tagit del av rubricerade idéförslag. SBF anför följande synpunkter utifrån föreningens verksamhetsområde:

Sammanfattning

- Skyskraporna avstyrks med kraft. Stockholm är en av världens vackraste huvudstäder med en väl sammanhållen stadsbild, där ännu främst kyrktorn och andra symbolbyggnader bryter siluetten. Att kraftigt bryta stadens siluett, att radikalt förändra viktiga stadsvyer och att urholka symbolbyggnadernas roll i stadsbilden innebär enligt SBF:s mening påtaglig skada på riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården. Även riksintresset LM Ericssons industrianläggning och LM-staden samt världsarvet och riksintresset Skogskyrkogården kommer att påverkas negativt av projektet.
- Planförslaget med dess skuggiga och blåsiga markmiljö och brist på friytor står i direkt motsats till de krav som bör ställas på en god stadsmiljö, inte minst med tanke på barnen.
- En uppmaning till stadens politiker: Se Stockholms utveckling i ett regionalt perspektiv. Ta fasta på de stora möjligheterna att utveckla en flerkärnig struktur enligt Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen i stället för att överexploatera vår vackra huvudstad!

Effekter för stadsbilden

Planförslaget möjliggör 1560 nya bostäder i fyra kvarter varav ett av kvarteren inrymmer två skyskrapor om 58 och 78 våningar. Skyskrapornas byggnadshöjder är 177 respektive 277 meter. Byggherrar är Stena Fastigheter och Bostadsutvecklingsbolaget SSM. En tidigare start-PM för planering av området, med inriktningen cirka 450 nya bostäder i lägre bebyggelse samt två punkthus om 10 respektive 20 våningar, godkändes av stadsbyggnadsnämnden 2014. Men nu sägs planeringsförutsättningarna ha förändrats avsevärt varför nämnden beslutat om ett tidigt samråd för att pröva idén om en betydligt högre exploatering.

SBF:s synpunkter

Det tidiga samrådet innebär att den år 2014 beslutade inriktningen för områdets stadsutveckling ersätts av en mer än tre gånger så hög exploatering. Den kraftiga ökningen möjliggörs genom de båda skyskraporna. I planhandlingarna talas i positiva ordalag om "ett nytt landmärke".

Städer förändras hela tiden och då och då kommer särskilt radikala stadsplaneförslag upp på agendan. I slutet av 1800-talet diskuterades rivning av Gamla Stan, idag stadens kanske mest attraktiva besöksmål för turister. På 1960-talet revs det friskt i svenska stadskärnor, bl.a. huvuddelen av Klarakvarteren, en förstörelse som i efterhand rönt hård kritik. Dagens radikala trend är att föreslå skyskrapor i stad efter stad.

I Gävle och Sundsvall har man tagit sitt förnuft till fånga och avstyrt projekten. I Göteborg byggs dock Karlatornet, 240 meter högt. I Stockholm blir de båda Tors Torn 104 respektive 120 meter höga och Hjorthagskrapan planeras bli 90 meter hög. Den högsta av de båda skyskraporna vid Telefonplan planeras att bli 37 meter högre än Karlatornet, mer än dubbelt så hög som det högsta av Tors Torn och tre gånger så hög som Hjorthagskrapan. Förslaget innebär således ett gigantiskt brott mot skalan i stadsbilden, också jämfört med övriga aktuella projekt med skyskrapor.

Man bör vara medveten om att det alltid finns en risk att tidens rådande mode cementeras som det enda rätta utan närmare analys och därmed lämnar ett oövertänt avtryck för framtiden. Det är därför nödvändigt att inför en stor förändring fråga sig på vilket sätt man kan tänka fel och försöka lära av historien. SBF ställer frågan om Stockholm successivt ska utvecklas till en skyskrapestad utan att denna radikala förändring ens analyserats och bedömts på ett samlat sätt i en demokratisk process?

Den vackra stadsbilden i Stockholm och alla fina stadsmiljöer i staden är ett fantastiskt arv att vårda och utveckla för kommande generationer. För att inte förvanska detta arv är det nödvändigt att alla förändringar sker med inriktningen att nå ett gott samspel med stadens skala och karaktär samt att bevara och utveckla en attraktiv stadsmiljö. Varför följs inte Stockholms utmärkta byggnadsordning som betonar respekten för helheten i stadsbilden och anger att "stadens och landskapets grundläggande karaktärsdrag beaktas vid bevarande, förnyelse och nyskapande"?

Att bygga skyskrapor vid Telefonplan skulle bli ett förödande ingrepp i stadens helhet eftersom de kraftigt kommer att bryta mot siluetten, radikalt förändra viktiga vyer i stora delar av staden och urholka symbolbyggnadernas roll i stadsbilden. SBF bedömer därför att projektet enligt miljöbalken 3 kap 6§ skulle medföra påtaglig skada på riksintresset *Stockholms innerstad med Djurgården* (AB 115). Även riksintresset *LM Ericssons industrianläggning och LM-staden* (AB 114) samt världsarvet och riksintresset *Skogskyrkogården* (AB 111) skulle komma att påverkas negativt av projektet. SBF avstyrker därför med kraft planförslaget.

Effekter för boendemiljön

Planiden sägs vara "ett viktigt bidrag för att uppfylla Stockholms bostadsmål och för att åstadkomma goda boendemiljöer". Av planhandlingen *Bebyggelseätighet och tillgång till offentlig friyta* (2017-10-23) framgår att vid jämförelse med ett antal andra områden i Stockholm skulle planområdet få högst exploateringsgrad, minst andel friyta och lägst antal kvadratmeter friyta per person. Områdets exploateringsgrad skulle bli tre gånger så hög som exempelvis för det nybyggda området Liljeholmskajen.

SBF:s synpunkter

Höga hus försämrar markklimatet genom att kalla vindar mot höghusens fasader bryts och delvis leds ner till marknivån. Höga hus skuggar de offentliga rummen med långa slagskuggor. I denna extremt täta miljö med skyskrapor skulle de negativa effekterna för lokalklimatet med skugga och blåst bli synnerligen påtagliga.

Av en redovisning av konsekvenser i planhandlingarna framgår att "uppskattad tillgång till offentlig friyta inom planområdet är 1,52 kvm/invånare, att jämföra med en offentlig friyta om 9,9 kvm/invånare inom LM-staden". Av utredningen framgår att exempelvis Hammarby sjöstad har 15 kvm friyta/invånare, d.v.s. 10 gånger så stor yta per invånare jämfört med planområdet.

För Liljeholmen, ett av de områden som ingår i jämförelsen i rapporten om bebyggelsestäthet, har konstaterats att den höga exploateringsgraden medfört låg kvalitet i stadsmiljön, bl.a. brist på friytor. För Telefonplan föreslås en tre gånger högre exploatering.

Projektet vid Telefonplan kommer att innehålla en utemiljö med otillräckliga friytor, skugga och kalla vindar. SBF noterar att det inte finns någon barnkonsekvensanalys i planhandlingarna. SBF anser att förslaget är oacceptabelt med hänsyn till den bristande kvaliteten i utemiljön, något som inte minst drabbar barnen. Planidén är helt motsatt det angivna målet att åstadkomma en god bostadsmiljö och strider i väsentliga avseenden mot beprövad planeringskunskap.

Avslutande kommentar

Det viktigaste riktmärket för närvarande för stadsutvecklingen i Stockholm tycks vara täthet och högsta antal bostäder utan tanke på andra intressen och viktiga kvaliteter som måste tillgodoses för att uppnå en god stadsmiljö. Stadens yta motsvarar 3 % av länets yta men Staden planerar att svara för 50 % av bostadsproduktionen. Varför lyfter inte Staden blicken och inser vilken potential för stadsbyggande som finns i regionen i övrigt?

Enligt *Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen, RUF 2050*, ska Storstockholm förstärkas som en flerkärnig region. Avsikten är att förtäta kärnorna till alltmer självständiga samhällen med goda kommunikationer och ett rikt stadsliv. Det är nödvändigt att Stockholms stad ser fortsatt stadsbyggnad i hela regionens perspektiv. Detta är en avgörande förutsättning för att kunna minska exploateringstrycket i Stockholm till en rimlig nivå som möjliggör en värdeskapande stadsutveckling.

För Svenska byggnadsvårdsföreningen dag som ovan

Vicki Wenander
Ordförande

Kristina Berglund
Vice ordförande

Svenska Byggnadsvårdsföreningen grundades 1975 och är en oberoende icke vinstdrivande, ideell förening med ca 6000 medlemmar. Föreningen är en miljöorganisation vars huvudsakliga ändamål är att sprida och förmedla kunskap om byggnadsvård och sunt byggande, att slå vakt om vårt byggda och gröna kulturarv och utnyttja detta som en resurs i stadsutvecklingen samt att främja en god stadsmiljö och god kvalitet i övrigt i nutida stadsplanering.